День захисників і захисниць | початкова школа (1-4 класи) | 40 хв

20-30 учнів: 3 команди по 7-10 дітей, 12 дітей із ролями й читців, Ведуча (вчитель(ка)); у залі мами, тата, бабусі, дідусі та інші рідні

# День захисників і захисниць, Покрова й День козацтва в початковій школі: сценарій з командами

Світле свято вдячності для початкової школи. Першого жовтня в Україні відзначають одразу три свята: День захисників і захисниць України, Покрову Пресвятої Богородиці та День українського козацтва. До класу приходять Козак і Берегиня. Три команди, «Соколи», «Чайки» й «Дубки», змагаються в козацькій вікторині, перетягуванні каната, «Козацькій переправі» та естафеті «Санітари», відгадують загадки й збирають рюкзак захисника. У центрі свята інсценівка «Сила гуртом» про побратимство, а авторські вірші звучать для всіх, хто нас береже: військових, рятувальників, медиків і волонтерів. Сценарій на 40 хвилин не потребує складних декорацій.

## Цілі свята

- Пояснити, чому першого жовтня відзначають День захисників і захисниць, Покрову та День українського козацтва.
- Виховувати вдячність і повагу до захисників і захисниць, рятувальників, медиків і волонтерів - усіх, хто нас береже.
- Познайомити з козацькими традиціями: побратимство, сміливість, взаємодопомога, а також із козацькими словами: Січ, кошовий отаман, чайка, побратим.
- Розвинути виразне мовлення, спритність і вміння працювати в команді та підтримувати суперників.

## Герої та костюми

| Роль | Хто грає | Костюм і підказка |
|---|---|---|
| **Ведуча** | Вчитель(ка) | Вишиванка або світле святкове вбрання. Веде свято, оголошує сцени й конкурси, тримає темп, проводить хвилину мовчання спокійно й коротко. |
| **Козак** | Учень 4 класу | Вишиванка, шаровари, широкий пояс, шапка, полотняна торба. Без шаблі та іграшкової зброї. Веселий і впевнений. Проводить вікторину, руханку й козацькі забави. |
| **Берегиня** | Учениця 4 класу | Вишита сорочка, віночок або хустка, велика вишита хустина в руках. Лагідна й урочиста. Розповідає про Покрову, проводить естафету «Санітари» й загадки. |
| **Читці 1-5** | П’ятеро учнів 2-4 класів | Святкове вбрання або вишиванки. Читають вірші для захисників і захисниць і про козаків. |

| | | |
|---|---|---|
| **Оповідач** | Учень чи учениця 4 класу | Святкове вбрання. Веде інсценівку «Сила гуртом», говорить чітко й неквапно. |
| **Старий Козак** | Учень 3-4 класу | Вишиванка, шаровари, намальовані вуса, сива перука або шапка. Мудрий і усміхнений, говорить повільно, без повчань. |
| **Козачок 1, Козачок 2, Козачка** | Троє учнів 2-3 класів | Вишиванки, пояси, у Козачки віночок. Спершу хваляться й сперечаються, а потім стають побратимами й посестрою. |

## Реквізит і декорації

- Велика вишита хустина або світла тканина для Берегині
- Три таблички з назвами команд («Соколи», «Чайки», «Дубки») і жетони-зірочки для балів
- Для інсценівки: лавка, 3 тонкі сухі прутики без гострих кінців і пучок із 10-12 таких самих прутиків, міцно зв’язаний мотузкою
- М’який канат або товста мотузка 6-8 м без вузлів, стрічка для позначки середини, килимок чи мати
- По дві картонні «купини» (аркуші щільного картону) на команду для «Козацької переправи»
- Три м’які іграшки-ведмедики, три бинти, три рушники-«ноші», кошик із червоним хрестиком - «медпункт»
- Три паперові рюкзаки й набори карток: ліхтарик, пляшка води, теплі шкарпетки, аптечка, кухлик, компас, листівка від дітей, а також «зайві»: телевізор, праска, подушка, ваза, ковзани
- Листівки й малюнки для захисників і захисниць, зроблені учнями заздалегідь, великий конверт
- Грамоти для команд і читців

## Музичний супровід

- Народна козацька пісня «Ой на горі та женці жнуть» в інструментальному виконанні для виходу учнів і Козака
- Тиха мелодія сопілки чи бандури для появи Берегині й інсценівки
- Тиша або дуже тиха інструментальна мелодія без слів для хвилини мовчання
- Жвава народна мелодія (гопак чи козачок в інструментальному виконанні) для руханки й естафет, не надто гучна
- Народна пісня «Розпрягайте, хлопці, коней» (спів класом або інструментал) для фіналу

## Підготовка

1. Розподіліть ролі за два тижні, дайте дітям тексти й позначте паузи та наголоси у віршах.
2. Проведіть дві репетиції: окремо інсценівку, потім увесь сценарій із музикою та естафетами.
3. Поділіть клас на три команди й оберіть капітанів: «Соколи», «Чайки», «Дубки».
4. На уроці мистецтва чи трудового навчання зробіть листівки для захисників і захисниць. Домовтеся з волонтерами чи батьками, як їх передати.

5. Делікатно дізнайтеся в батьків, чи служить хтось із рідних учнів, і чи готові діти до хвилини мовчання.
6. Перевірте канат і прутики: без вузлів, скалок і гострих кінців. Розішліть запрошення рідним і поставте стільці так, щоб гості бачили сцену й команди.

## Хід свята

### Номер 1. Вітання й вірш 3 хв

*Звучить мелодія пісні «Ой на горі та женці жнуть». Діти сидять командами, гості на стільцях. Ведуча виходить і вітає зал. Читець 1 виходить на середину й читає вірш.*

**Ведуча:** Добрий день, любі діти, шановні мами, тата, бабусі, дідусі й усі гості! Сьогодні ми зібралися, щоб сказати щире «дякую» всім, хто нас береже: захисникам і захисницям, рятувальникам, медикам, волонтерам. На вас чекають козацька вікторина, інсценівка, вірші й козацькі забави. А почнемо з вірша.

**Читець 1:** Перше жовтня - ясний день,
Повний радості й пісень.
Ми вклоняємось низенько
Й промовляємо тихенько:
«Дякуємо щиро всім,
Хто оберігає дім!»

**Ведуча:** Дякуємо! А тепер привітаймо наших гостей із козацьких часів.

### Номер 2. Три свята одного дня 3 хв

*Під ту саму мелодію заходять Козак і Берегиня з вишитою хустиною. Вони вклоняються залу й стають поруч із Ведучою. Наприкінці сцени Ведуча представляє команди.*

**Козак:** Добрий день, козачата й козачки! Я Козак. Знаєте, чому сьогоднішній день особливий? Бо першого жовтня в Україні одразу три свята.

**Ведуча:** Перше - День захисників і захисниць України. У цей день ми дякуємо всім, хто береже нашу землю, наш спокій і наш дім.

**Берегиня:** Друге - Покрова Пресвятої Богородиці. Здавна люди вірили, що Покрова розгортає над землею свій покров, наче велику хустину-оберіг, і під ним усім тепло й спокійно.

**Козак:** А третє - День українського козацтва. Козаки шанували Покрову як свою заступницю, а на Січі стояла церква на її честь.

**Ведуча:** Три свята - і одна думка: бережімо одне одного. Сьогодні змагаються три команди: «Соколи», «Чайки» й «Дубки». Капітани, привітайте нас! За кожну правильну відповідь команда отримує зірочку. А найціннішу зірочку отримає той, хто допоможе товаришеві.

### Номер 3. Вікторина «Козацька абетка» 3 хв

*Козак ставить по два питання кожній команді. Берегиня вручає зірочки за правильні відповіді. Якщо команда помиляється, право відповіді переходить до сусідньої.*

**Козак:** Питання для «Соколів»: як називали козацьку фортецю на Дніпрі, де жили запорозькі козаки? Відповідь: Січ, Запорозька Січ.

**Козак:** Ще одне для «Соколів»: як козаки називали вірного друга, близького, як брат? Відповідь: побратим.

**Козак:** Питання для «Чайок»: козацький човен мав ім’я птаха. Яке? Відповідь: чайка. Тож ваша команда названа на честь козацьких човнів!

**Козак:** Ще одне для «Чайок»: як називається найбільший острів на Дніпрі, пов’язаний з історією козацтва? Відповідь: Хортиця.

**Козак:** Питання для «Дубків»: як називали ватажка, якого козаки обирали на Січі? Відповідь: кошовий отаман.

**Козак:** Ще одне для «Дубків»: яке свято козаки шанували найбільше й на честь кого освячували церкву на Січі? Відповідь: Покрову Пресвятої Богородиці. Молодці, ви знаєте козацьку абетку!

**Номер 4. Інсценівка «Сила гуртом»** 6 хв

*На сцені лавка, на ній три окремі прутики й пучок прутиків, зв'язаний мотузкою. Оповідач стоїть збоку. Козачок 1, Козачок 2 і Козачка виходять на середину й сперечаються. Пізніше з'являється Старий Козак. Звучить тиха мелодія.*

**Оповідач:** Давно це було. На березі Дніпра жив старий мудрий козак. Він учив козачат їздити верхи, плавати й співати пісень. Та якось троє козачат посварилися.

**Козачок 1:** Я найсильніший! Я сам перепливу річку й сам упораюся з будь-якою справою. Мені ніхто не потрібен!

**Козачок 2:** Ні, це я найсильніший! Я найдалі кидаю камінь і найшвидше бігаю. Сам упораюся з усім!

**Козачка:** А я найспритніша! Я першою встаю й першою знаходжу дорогу в степу. Навіщо мені ваша допомога?

**Оповідач:** Почув ту суперечку старий козак, підійшов і всміхнувся у вуса.

**Старий Козак:** Чую, чую, хто тут найсильніший. Ану, перевіримо. Ось вам прутики. Візьміть кожен по одному й зламайте.

**Козачок 1:** Та це ж легко! Хрусь - і готово.

**Старий Козак:** А тепер спробуйте зламати ось цей пучок, зв'язаний мотузкою.

**Козачок 2:** Не гнеться... Ні, не можу!

**Козачка:** І я не можу. Навіть удвох не виходить!

**Старий Козак:** Отак і люди, дітки. Поодинці кожного легко зламати. А коли козаки стоять гуртом, як цей пучок, жодна біда їх не здолає. Тому на Січі кожен мав побратима: ділили хліб, допомагали в дорозі, підставляли плече.

**Козачок 1:** Вибачте мені, друзі. Я хвалився, а треба було подати руку.

**Козачок 2:** І ви мені вибачте. Будьмо побратимами!

**Козачка:** Будьмо! І побратимами, і посестрами!

**Старий Козак:** От тепер я бачу справжніх козачат. Пам'ятайте: згода будує, а незгода руйнує.

**Оповідач:** Відтоді троє козачат завжди трималися разом. А наші захисники й захисниці й сьогодні такі самі: дбають одне про одного й підставляють плече.

### Номер 5. Вірші для захисників і захисниць 4 хв

*Читці 2, 3 і 4 по черзі виходять на середину й читають вірші. Після кожного вірша зал плескає.*

**Ведуча:** Наші читці підготували вірші для всіх, хто нас береже. Слухаймо уважно.

**Читець 2:** Захисник і захисниця
Світять нам, немов зірниця,
Дбають вдень і уночі,
Мов надійні два плечі,
Щоб усі були здорові
І щасливі, у любові.

**Читець 3:** Рятувальник прийде вчасно,
Щоб у домі стало ясно.
Лікар, лікарка лікує,
Волонтер усе пакує.
Всім, хто нас оберігає, -
Хай добро завжди вертає!

**Читець 4:** Козаки в старі часи
Берегли поля й ліси,
Мали силу, мали волю
І з братами - спільну долю.
Ми - козацькі діти й внуки,
Подаємо дружно руки!

**Берегиня:** Які теплі слова! Від них і моя хустина стала теплішою.

### Номер 6. Хвилина мовчання 2 хв

*Музика стихає. Ведуча просить усіх підвестися. Одну хвилину в залі тиша, можна ледь чутно ввімкнути спокійну мелодію без слів. Потім усі сідають.*

**Ведуча:** А тепер прошу всіх підвестися. Хвилиною мовчання згадаймо всіх захисників і захисниць, які боронили нашу землю в усі часи, від козаків до наших днів. Подумки скажімо їм «дякую».

**Ведуча:** Дякую. Сідайте, будь ласка. Пам’ять і вдячність - це теж турбота.

### Номер 7. Руханка «Козачата» й перетягування каната 5 хв

*Звучить жвава народна мелодія. Козак проказує руханку, усі учні повторюють рухи: присідають і встають, «скачуть на конях», «гребуть веслами», наприкінці беруться за руки. Потім на килимку розкладають канат. По четверо учасників від двох команд тягнуть канат, третя команда підбадьорює; потім переможці змагаються з третьою командою.*

**Козак:** Козачата, станьте в ряд,
Посміхніться на свій лад!
Раз - присіли, два - устали,
Ніби коней осідлали.
Скачуть коні до ріки
Через поле навпрошки.
Ось і річка - попливли,
Руки - весла, загребли!
Козаки стоять гуртом,
Як родина, всім селом!

**Козак:** Розім'ялися? Тепер козацька забава - перетягування каната! Тримайте канат руками, не намотуйте його на долоні й не тягніть після мого сигналу «Стоп!».

**Ведуча:** Хто перетягне стрічку на свій бік, той отримує зірочку. А всі, хто підтримував суперників, отримують ще по зірочці за козацьку шляхетність.

### Номер 8. Естафети «Козацька переправа» і «Санітари» 5 хв

*Перша естафета: учасники парами переходять «річку» шириною 4-5 кроків по двох картонних «купинах»: стають на одну, кладуть другу вперед, переходять, перекладають першу. Друга естафета: пара біжить до ведмедика, один учасник обгортає йому лапку бинтом, обоє кладуть ведмедика на рушник-«ноші», обережно несуть у «медпункт» і повертаються.*

**Козак:** Козаки переправлялися через річки гуртом і нікого не лишали на березі. Ваше завдання - перейти річку парою по двох купинах і не ступити у «воду».

**Берегиня:** А тепер друге завдання. Ведмедики гралися в лісі й подряпали лапки. Хто допомагає людям, коли болить?

**Ведуча:** Лікарі, медсестри, санітари. Вони працюють дбайливо й не поспішають там, де треба бути обережним. Ставайте санітарами: перев'яжіть лапку й донесіть ведмедика в медпункт.

**Берегиня:** Оцінюю не лише швидкість, а й дбайливість: ведмедик не має впасти з нош. Дякую, мої санітари! Кожна команда отримує зірочку.

### Номер 9. Загадки «Козацька кмітливість» 3 хв

*Берегиня загадує загадки по черзі кожній команді. Якщо команда не знає, право відповіді переходить до сусідньої.*

**Берегиня:** Перша загадка: чотири ноги, грива, хвіст, у степу козакові вірний друг. Хто це? (Кінь.)

**Берегиня:** Друга загадка: широкі, як море, червоні чи сині, козак у них ходить і поясом підперізує. Що це? (Шаровари.)

**Берегиня:** Третя загадка: біла сорочка, а на ній хрестиком вишиті квіти й узори. Що це? (Вишиванка.)

**Берегиня:** Четверта загадка: дерев'яна, з дірочками, дмухнеш - і пісня лине. Що це? (Сопілка.)

**Берегиня:** П'ята загадка: стрілочка завжди на північ дивиться, у дорозі заблукати не дає. Що це? (Компас.)

**Берегиня:** Шоста загадка: скринька з червоним хрестиком, у ній бинт і пластир чекають. Що це? (Аптечка.)

### Номер 10. Рюкзак захисника й листівки 4 хв

*Кожна команда отримує паперовий рюкзак і набір карток. За дві хвилини команда кладе в рюкзак лише потрібні речі й відкладає «зайві». Капітани пояснюють вибір. Потім учні показують листівки, зроблені заздалегідь, і складають їх у великий конверт. Читець 5 тримає конверт.*

**Козак:** Захисники й захисниці часто бувають далеко від дому. Зберіть рюкзак у дорогу: тільки потрібне, бо зайва вага заважає. У вас дві хвилини!

**Ведуча:** Капітани, що ви поклали й чому? Ліхтарик, вода, теплі шкарпетки, аптечка, кухлик, компас... А телевізор і ковзани?

**Діти:** Залишаються вдома!

**Козак:** Правильно! А тепер найважливіше, що є в кожному рюкзаку, - листівка від дітей. Вона гріє найкраще.

**Ведуча:** Ви намалювали й написали листівки для захисників і захисниць. Прочитаймо кілька побажань уголос. Ми передамо листівки через волонтерів, щоб кожна знайшла свою людину.

### Номер 11. Фінал 2 хв

*Ведуча підраховує зірочки й оголошує, що перемогли всі три команди. Козак, Берегиня й усі читці виходять уперед. Читець 5 читає вірш.*

**Ведуча:** Зірочки підраховано! Сьогодні перемогли сміливість, кмітливість і побратимство, тож грамоти отримують усі три команди.

**Читець 5:** Хай над нами сонце сяє,
Хай у полі сміх лунає,
Хай у кожен рідний дім
Мир і щастя - людям всім!

**Берегиня:** Хай Покрова, наче хустина, береже кожну родину.

**Козак:** А ми, козачата, пам'ятаймо: гуртом ми сильні. Скажімо разом!

**Діти:** Дякуємо, захисники й захисниці!

## Загадки

- Чотири ноги, грива, хвіст, у степу козакові вірний друг. Хто це? **(Відповідь: Кінь)**
- Широкі, як море, червоні чи сині, козак у них ходить і поясом підперізує. Що це? **(Відповідь: Шаровари)**
- Біла сорочка, а на ній хрестиком вишиті квіти й узори. Що це? **(Відповідь: Вишиванка)**
- Дерев'яна, з дірочками, дмухнеш - і пісня лине. Що це? **(Відповідь: Сопілка)**
- Стрілочка завжди на північ дивиться, у дорозі заблукати не дає. Що це? **(Відповідь: Компас)**
- Скринька з червоним хрестиком, у ній бинт і пластир чекають. Що це? **(Відповідь: Аптечка)**

## Ігри й конкурси

**Вікторина «Козацька абетка»** (3 хв)
Козак ставить по два питання кожній команді (питання й відповіді в сцені 3): Січ, побратим, чайка, Хортиця, кошовий отаман, Покрова. За правильну відповідь команда отримує зірочку. Якщо відповідь неточна, право відповіді переходить до сусідньої команди.

**Руханка «Козачата» і перетягування каната** (5 хв)
Усі повторюють рухи руханки за Козаком. Потім по четверо учасників від двох команд тягнуть канат на килимку, третя команда підбадьорює; переможці змагаються з третьою командою. Канат не намотують на руки, на сигнал «Стоп!» усі відпускають його одночасно.

**Козацька переправа** (2 хв)
Пара переходить «річку» по двох картонних «купинах»: стає на одну, кладе другу вперед, переходить і перекладає першу. Хто ступив у «воду», повертається на крок назад. Оцінюють злагодженість пари.

**Естафета «Санітари»** (3 хв)
Пара біжить до ведмедика, обгортає йому лапку бинтом, кладе на рушник-«ноші», обережно несе в «медпункт» і повертається. Якщо ведмедик упав, пара підбирає його й продовжує. Оцінюють дбайливість, а не лише швидкість.

**Збери рюкзак захисника** (2 хв)
Команда отримує паперовий рюкзак і картки з речами. За дві хвилини треба покласти лише потрібне (ліхтарик, воду, теплі шкарпетки, аптечку, кухлик, компас, листівку) й відкласти «зайве» (телевізор, праску, подушку, вазу, ковзани). Капітан пояснює вибір.

## Завершення

Учні складають листівки для захисників і захисниць у великий конверт. Козак і Берегиня вручають грамоти всім трьом командам і читцям. Клас співає народну пісню «Розпрягайте, хлопці, коней» або слухає її в записі. Наприкінці всі разом роблять спільне фото з листівками під вишитою хустиною Берегині.

## Поради вихователю

- Якщо в когось із учнів рідні служать, поговоріть із батьками заздалегідь. Не розпитуйте дитину при класі й не просіть розповідати про службу. Запропонуйте їй, якщо захоче, підписати листівку для своєї рідної людини. Якщо дитина засмутилася, дайте їй тихо посидіти поруч із вами без зайвої уваги.
- Хвилину мовчання проводьте спокійно й коротко, без сумної музики й довгих промов. Якщо родина учня пережила втрату, порадьтеся з батьками заздалегідь: дитина може не брати участі або просто посидіти поруч із вами.
- Не використовуйте на святі іграшкову зброю: у центрі сценарію вдячність, побратимство й турбота.
- Канат беріть м’який і без вузлів, тягніть лише на килимку чи маті. Поясніть правило: не намотувати канат на руки й відпускати всім разом на сигнал.
- Поясніть слова «побратим», «Січ», «кошовий отаман», «чайка» ще до свята, тоді вікторина пройде швидко.
- Сором’язливим дітям дайте роль без слів: роздавати зірочки, тримати хустину Берегині чи конверт із листівками.

# Запрошення на свято

Дорогі мами, тата, бабусі, дідусі й усі рідні! Запрошуємо вас на свято до Дня захисників і захисниць, Покрови та Дня українського козацтва, яке відбудеться ___ о ___ у ___. Вас чекають Козак і Берегиня, козацька вікторина, інсценівка «Сила гуртом», вірші, козацькі забави й листівки, зроблені руками ваших дітей для всіх, хто нас береже. До зустрічі! Клас ___, вчитель(ка) ___.

**Дата і час:** _____ **Місце:** _____

kazkaland.com

# Грамота

**Нагороджується** _____

ГРАМОТА. Нагороджується команда «___» (або учень/учениця ___) за кмітливість, спритність, козацьке побратимство й щиру вдячність захисникам і захисницям. Гуртом ми сильні! Дата: ___. Вчитель(ка): ___.

Дата: _____ Підпис: _____

kazkaland.com